

NARCÍS
OLLER

PILAR
PRIM

Roman

Uit het Catalaans vertaald met nawoord
door Frans Oosterholt

Eerste druk
2012

Menken Kasander & Wigman Uitgevers
Leiden

Deze uitgave werd vertaald met een
subsidie van het Institut Ramon Llull.

LLLL institut
ramon llull
Llengua i cultura catalanes

De vertaler ontving voor deze
vertaling een werkbeurs van het
Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel:

Pilar Prim

Nederlandse vertaling en nawoord:

© 2012 Frans Oosterholt /

Menken Kasander & Wigman

Uitgevers, Leiden

Illustratie omslag:

Ramon Casas: Abans del bany

ISBN 9789074622851

NUGI 302

www.mkw-uitgevers.nl

Het eerste waar Deberga naar op zoek ging toen hij het perron van Station Noord op liep, was een lege coupé; hij begon de moed al te verliezen en stond op het punt om sikkeneurig in een coupé plaats te nemen waarin relatief weinig mensen zaten, toen zijn knecht hem erop wees dat de conducteur een bordje ‘gereserveerd voor dames’ van een rijtuig verwijderde, en hij holde erop af. Het was half juli, midden in de zomeruittocht van de Barcelonezen. De trein zat tjokvol. Het was een lot uit de loterij als je een lege coupé vond waarin je mocht plaatsnemen. Daarom haastte Deberga zich om de kans waar te nemen en hij ging snel in de uiterste hoek zitten aan de linkerkant, waar het het koelst was. In zijn nopjes met deze treffer legde hij zijn reistas op het bagagerek, sloeg de stofmantel om zijn schouders, stak een sigaret op, strekte zich uit op de rode bank, en sloeg een krant open om sneller in te dutten. Maar plotsklaps... krak!... het portier ging open, en (o, domper op de vreugde!) daar verscheen eerst een knecht, zeulend met reistassen, opgerolde overjassen en paraplu's; daarna een opgedirkt dienstmeisje, met een grote hoeveelheid ronde dozen en andere pakken waarmee ze het portier niet door kon; daarna een jongen van een jaar of tien, iel en pips, met een haardos waar hij welhaast onder verdween en een grote strooien hoed achter op zijn hoofd; daarna een jongedame op huwbare leeftijd, een beetje verengelsd; daarna nog een iets oudere en rijpere dame, getrouwd zo te zien, met een hooghartig en knap gezicht; daarna... (pf! God zij dank)... ging het portier dicht, en de dames en het jongetje gingen zonder Deberga een blik waardig te keuren uit het raam hangen om met een groepje dames en heren en knechten te praten die beneden op het perron stonden, terwijl de

knecht en de dienstmeid druk bezig waren om een plekje te zoeken voor alle bagage die ze meezeulden.

«Verdorie!» riep Deberga bij zichzelf uit bij het zien van die invasie en hij zat er al over te denken uit de coupé te vluchten. «Vrouwen en kinderen!... Daar ben ik mooi klaar mee!»

Ze maakten vast deel uit van de grote groep die hij zo-even in de ontvangsthal had gezien toen hij in alle haast een kaartje kocht. Achtergebleven waren waarschijnlijk die kleine, mollige en drukke vrouw, die hem bijna had laten struikelen toen hij in volle vaart langs haar liep, en een lange en forse heer van een jaar of vijftig, met witte haren en een goed verzorgde grijze baard, die zijn aandacht had getrokken vanwege zijn extreem uitpuilende bolle buik, verpakt in een vest van stralend wit piqué, en zijn onevenredig kleine strooien hoedje, en doordat zijn stem boven het algemene rumoer uit klonk toen hij alleen maar ja zei.

‘Hebben jullie de kokkin al op de trein gezet?’ vroeg de hooghartige knappe nu aan de lui onder haar. ‘Rosalia en Tiburcio kunnen net zo goed bij haar zitten, of niet?’

«Ga allemaal maar bij haar zitten!» dacht Deberga slecht gehumeurd, en hij gooide zijn sigaret weg, frommelde de krant in elkaar en zakte onderuit om zich slapende te houden en zich te onttrekken aan plichtplegingen jegens die ongelegen dames. Nochtans be kroop hem onwillekeurig die nieuwsgierigheid, die eigenaardige dorst die mooie vrouwen opwekken in de geest van alle mannen, en in het bijzonder in de geest van jonge kerels die graag de bloemetjes buitenzetten.

Een zware baritonstem van de lui beneden (vast van de dikbuik):

‘De rijtuigen staan op jullie te wachten als jullie aankomen in Ripoll. Begrepen? En dan nog iets, ik hoop dat Henriquet eindelijk die bos haar kwijt is als jullie terug-

komen. Daar ben je nu veel te groot voor; of niet soms, jongen?’

De iets oudere dame wendde zich met amper ingehouden misnoegen van hem af, maar ze zei niets.

De jongere dame, vanuit de trein:

‘En de kaartjes? Denkt u in godsnaam aan de kaartjes, Mions!’

En Deberga, bij zichzelf: «Wie zou dat zijn, die Mions?»

De dame draaide zich om:

‘Vooruit, Rosalia: de bel heeft opnieuw geklonken. Tiburcio, in hemelsnaam, schiet u nu eens op.’

Deberga had zich reeds half verzoend met zijn lot: «Aha! Dat zijn die twee die bij de kokkin moeten zitten. Dan zijn we nog maar met ons vieren; dat valt mee.»

De dame:

‘Robert, zorg in godsnaam voor papa. Heb je me gehoord, Julita?’

De jongedame, liefvallig:

‘Jullie komen toch wel bij ons langs?’

Deberga, peinzend: «Ze hebben een vader. Die Robert, de dikbuik, en die Julita, de draaitol, zullen wel hun broer en zus zijn. De bedienden taaien God zij dank af! Verdomme! Die Tiburcio stoot keihard tegen mijn knie!»

De jongedame:

‘Wees maar gerust, tante. Ik heb boeken bij me en potloden, weet u?’

Deberga: «Ze zullen haar wel gevraagd hebben of ze iets bij zich heeft om zich mee te vermaken. Wat heeft dikbuik nu weer te zeuren? Hij is de hele tijd aan het commanderen! Daar gaat de bel weer. Voor de zoveelste keer!»

De dame, op kwijnende toon:

‘Dat kunnen jullie je wel voorstellen... *Bon*, veel plezier, en,’ (uit pure beleefdheid) ‘kom eens langs. Maar wel op tijd laten weten, hè? O, die, ja. Enric, zeg gedag. In godsnaam,

papa, hè? Ik zal aan de brief aan de huismeester denken.
Adieu!

De jongste, heel liefdevol:

‘Tot ziens! Veel groeten aan alle vrienden!... Wat? Ik versta je niet!...’ (Schaterlach) ‘O, ja! Die ook, arme jongen!’

Deberga: «Aha! Ze hebben het over een pretendent die zichzelf belachelijk maakt. Maar welke pretendent doet dat niet? Wat viel die uitnodiging de oudste zwaar, zeg! Ik denk niet dat ze erg blij zal zijn als ze echt langskomen!»

Dubbele klokslag; verkouden stoomfluit; heftig schokkende wagons.

‘Adieu!’

‘Adieu!’

‘Adieu!’

Deberga, in zijn binnenste: «God zij dank! Draait u zich maar om, dames.»

Toen de trein begon te rijden, knoopte de jongedame de onderste knopen van haar botergele stofmantel dicht, sloeg haar aardbeidenrode sluier over haar witte strooien hoedje, pakte *Le maître de forges* uit haar elegante reistas, sloeg het open bij het leeslint en ging zitten lezen naast de iets oudere dame, die zich in de uiterste hoek van de bank had genesteld, schuin tegenover de onbekende, om het jochie in het oog houden, dat niet bij het raam was weg te slaan.

‘Luister: doe het elastiek van je hoed goed, Enric, hij valt zo nog af. Blijf daar niet staan, jongen: zie je niet dat je in de zon staat? Trek de zonwering naar beneden, kind.’

Maar de jongen bleef in trance kijken naar die bonte vlakke van tuinderijen bespikkeld met huisjes, grillige boerderijen en bizarre industriële constructies, betralied verderop door het schoorstenenbos van Sant Martí, waarachter de strook van de zee zich oneindig uitstreckte, grijs van tint door een zilveren nevel die zich niet straffeloos liet bekijken. En daar de zon steeds meer naar binnen scheen in de wagon en het jongetje zo geboeid naar buiten keek,

stelde de beste vrouw zich ermee tevreden het middelste rolgordijntje en dat in haar hoek naar beneden te trekken, en de coupé baadde in het zachte schijnsel dat de hoofdpijn lenigt van hen die te weinig geslapen hebben. Ze nestelde zich behaaglijk in de hoek, in de hoop in te dommelen en tot aan Montcada hield ze haar ogen gesloten. Maar de angst dat de jongen uit het raam zou gaan hangen en de deining die de herinneringen aan haar leven vol opofferingen, aan haar grote tegenslagen en de eeuwige conflicten in haar brein verwekten, versterkt door het voortdurende en ruwe gedender van de trein, maakten haar zo nerveus dat ze het slapen opgaf. Ze voelde toen de behoefte aan afleiding en ze stond op en ging kijken of ze een bekende zag op het station, ze bevoelde het voorhoofd van het jochie, drukte er een kus op, en ging weer zitten en knoopte een gesprek aan met het meisje over die zo onattente en zonderlinge reisgenoot. «Dat sujet moest wel doodop zijn of het was een grote lomperik.»

‘Niettemin,’ bracht het meisje daar zo zacht als ze kon tegen in, ‘heeft hij de voeten van een verfiynd man: kijk maar.’

‘O! Zelfs zijn kleren lijken dat te bevestigen,’ zei de ander en ze wierp een blik op de elegante halfhoge kastanjebruine laarzen die een paar parelgrijze kousen omsloten, op het zichtbare deel van zijn loodgrijze broek, van heel fijne Engelse stof, en op de grote reistas van Russisch leer die op het bagagerek stond.

Een nieuwe stoot op de stoomfluit, gevolgd door een oorverdovend geraas en een plotselinge verduistering bracht hen tot zwijgen en in de waakzame roerloosheid waarmee men tunnels pleegt te passeren. Een lauwe rook omhulde hen en vulde hun neusgaten met een zwavelgeur en hun mond met een inksmaak. En Deberga, die uiteindelijk tot de conclusie was gekomen dat hij niet zou kunnen slapen, ging overeind zitten. De trein kwam uit zijn zwarte hol en

raasde voort door de zonovergoten tuinderijen van El Val-
lès, en de reisgenoten groetten elkaar koel, sloegen boeken
en kranten open en namen elkaar stukje bij beetje op, nu
eens over de rand van pagina's die ze niet lazen, dan weer
door het versluiserende maaswerk van hun wimpers, daar ze
onwillekeurig hun ogen dichtknepen tegen een felle zon-
nestraal die nu en dan naar binnen viel.

'Hij is *assez joli!*' fluisterde de jongste na een half uur in
het oor van de oudste.

'Nou en of,' bevestigde deze, terwijl ze met haar vrou-
welijke oog voor detail de gelaatstrekken van de man in
kwestie monsterde.

Met zijn bevallige voorkomen, slank, sterk en gebruid;
met zijn ovalen gezicht en zijn expressie die zich even ge-
makkelijk naar daadkracht als naar tederheid plooidde; met
zijn goudgele ogen, met rode spikkeltjes, die door een paar
dichte wimpers met melancholie getint werden; met die
fijne haviksneus en dat snorretje en dat stevig gewortelde
sijkje onder die bloedrijke lippen, op de harde en vastbe-
raden kin; was hij, voor het vrouwelijke reisgezelschap, *een
echte man*, die ze innerlijk zijn aanvankelijke lomphheid be-
gonnen te vergeven.

Deberga was niet zo vervuld van het meisje, dat hij het
best kon zien. Ze had een mooi hoofd, dat wel, en ze was
reuze elegant, had mooie bruine haren met koperen pluk-
jes, natuurlijk gegolfd en heel luchtig, en kleine gelaats-
trekken die er alleszins mee door konden; maar in haar
ogen, die de grijsgroene kleur van malachiet bezaten, in
haar schampere mondhoeken en in de stijfheid van haar
lange nek, ontwaarde Deberga een... (wat zal ik zeggen?)...
een zekere antipathieke hardheid, die noch de bespiege-
lende ernst van haar gezichtsuitdrukking als geheel, noch
de sensuele bekoringen van een jonge en totaal gave huid
en een opwindende ontwikkeling van borsten en heupen,
vermochten te doen vergeten.

En op dit punt van zijn heimelijke onderzoek stopte de trein in La Garriga en de twee vrouwen stonden op om hun hoofd uit de raampjes te steken.

‘Wil je een omelet, *mon fils?*’ vroeg de oudste aan de jongen en ze gaf hem nog een kus en streelde over zijn voorhoofd. ‘Tiburcio koopt er wel een voor je.’ En terwijl ze discreet achter het jongetje bleef staan om Deberga het uitzicht niet te ontnemen, bestelde ze een omelet bij de knecht, die reeds was komen aansnellen om bevelen in ontvangst te nemen.

Deberga, die ook was opgestaan, had nu een beter zicht op de andere vrouw, die hem meer aantrok dan het meisje, tot en met het timbre van haar stem. Twee vingerbreed langer dan de ander was ze echt wat je zegt *een flinke meid*. Ze had precies genoeg vlees voor de onberispelijke proporties van haar figuur, stevig zonder vet, veerkrachtig op natuurlijke wijze, slank en gedistingeerd zelfs in de ruime stofjas van ruwe zijde die haar lichaam omhulde.

«Lekker wijf!» riep deze burgerlijke sater bij zichzelf uit, zijn indruk onder woorden brengend in plat en vet aangezet Andalusisch. En toen hij haar gezicht zag, was hij een ogenblik als betoverd, in vervoering door de aanblik van die vrouw. Wat deed ze hem, met haar grote zwarte ogen, vochtig van weemoed, die opgloeiden in het gezeefde zonlicht, en met de allerliefste expressie van haar lippen die uitliepen in twee hemelse kuiltjes, denken aan de madonna van Sarto waar hij bij hem thuis altijd tegen aankeek! Die zo toevallige gelijkenis verraste hem buitengewoon, intrigeerde hem, alsof het om een miraculeuze profetie van de geïnspireerde Italiaanse schilder ging. Maar meteen daarna onderdrukte hij zijn neiging om een nutteloos gesprek aan te knopen, en slechtgehumeurd stak hij zijn hoofd uit een van de raampjes aan de andere kant van de wagon, vanuit een merkwaardig verlangen naar afleiding. Deberga was er de man niet naar om zich het hoofd te breken over

onbereikbare idealen, en zijn bijzondere situatie van economische afhankelijkheid op lange termijn maakte hem extreem terughoudend als hij dreigde verliefd te worden. Hij stak een sigaret op en bleef met zijn rug naar die vrouwen toegekeerd staan, en zijn blik dwaalde over bergen en vluchtige velden die hem niets zeiden, totdat de tunnels en de duizelingwekkende bochten van de bloedrode rivier de Congost hem dwongen om weer te gaan zitten.

‘Als u wilt roken hoeft u voor ons niet bij het raam te gaan staan: we hebben geen last van de rook,’ zei de oudste toen met natuurlijke wellevendheid.

‘O! Ach! Dank u beleefd, mevrouw,’ zei hij werktuiglijk, alsof hij weer tot zichzelf kwam.

Er viel een pauze, waarin hij overwoog dat het fatsoen hem noopte om aardiger te doen tegen zulke minzame reisgezellen, en dus nodigde hij hen op zijn beurt uit om aan zijn kant van de coupé te gaan zitten, waar de zon niet op stond.

Het meisje staakte voor de derde of de vierde maal haar lectuur, waar ze zo te zien haar gedachten niet bij kon houden, en ze boog haar hoofd ten teken van haar erkentelijkheid, terwijl de ander hem explicieter dankte en zei dat ze het ventje in de gaten wilde houden.

‘Het is een reuze knappe knul,’ zei Deberga, om zijn aanvankelijke onbeleefdheid goed te maken. ‘En hij lijkt me heel bijdehand.’

‘Arm joch! Hij heeft een zwakke gezondheid!’ antwoordde de moeder. Ze riep hem bij zich om hem zijn grote strooien hoed af te nemen, waarvan de brede rand zijn bleke gelaat als een nimbus omgaf, en ze schikte liefdevol de bos gouden lokken die tot aan zijn schouders reikte.

«Ja,» dacht Deberga: «hij is inderdaad te oud om met zo’n hardos rond te lopen!» En hardop:

‘Ja, hij ziet nogal pips! Daar zal de buitenlucht wel verandering in brengen. Gaat u wellicht naar Ribes?’

‘Nee, meneer: naar Puigcerdà,’ zei het meisje, dat zo te zien zin had om mee te praten.

Het was op dat moment ondoenlijk om de zon te weren met de gordijntjes, die woest geselsd werden door de wind, en Deberga stond erop dat die hele familie aan zijn kant kwam zitten. Hij zette het jochie naast hem, aan de kant van het raampje, zodat hij naar buiten kon kijken, en nu ze recht tegenover elkaar zaten, hervatte hij het gesprek:

‘Vergeeft u me dat ik zo indiscreet was om u te vragen of u naar Ribes gaat. Ik sprak voor mijn beurt in de hoop van u te zullen horen dat u gedurende enige dagen mijn dorpsgenoten zou zijn...’

‘Dank u,’ zei de oudste met een allerliefste glimlach.

‘Verblijft u daar?’ vroeg de jongste.

‘Daar,’ antwoordde hij, zijn blik in extase ten hemel heffend en een zucht van hartzeer voorwendend; ‘daar, in die nauwe en regenachtige vallei, waar mijn leed ooit verlichting vond, keer ik elk jaar uit voorzorg terug, nodeloos wellicht.’

‘Dan heeft u niets te klagen!’ klonk het joviaal uit de mond van het meisje, dat zijn theatrale verzuchtingen veel grappiger had gevonden dan hij zich kon voorstellen. ‘Is het daar zo treurig? Ik dacht dat het daar prachtig was.’

‘Dus u heeft last van uw maag? Ik heb met u te doen,’ zei de oudste, die hem niet goed verstaan had door het lawaai van de trein.

Deberga moest ja knikken en nee schudden om hun allebei antwoord te geven; en aangevuurd door de sympathie die zijn fratsen van *bon vivant* ten deel vielen, verschaftte hij een schilderachtige beschrijving van de vallei van Ribes en van het kuuroord, op de vrijmoedige toon van een geestig en onderhoudend gesprek. Vervolgens, zonder zich te bekommeren om hinderlijke conventies:

‘U zei dat u met me te doen had, mevrouw? U wordt

bedankt; maar gelukkig zit ik niet om een dergelijke gunst verlegen. Hebt u er soms zelf last van gehad?

‘Een enkele keer.’

‘Blijft u dan in Ribes. Misschien kunt u me een dag of wat gezelschap houden,’ suggereerde hij, inmiddels van harte.

Beiden schudden glimlachend nee, alsof ze niet durfden te zeggen: ‘Dat is onmogelijk.’ En in de stilte van die weigering meende Deberga, niet zonder trots, een zekere spijt te beluisteren dat ze hem niet ter wille konden zijn.

Afgezien van hun schoonheid, die deze sensuele man bovenal bewonderde in de moeder (veel vrouwelijker en begeerlijker), helemaal sinds hij een moedervlekje ter grootte van een speldeknop ontdekt had tussen haar neus en bovenlip, ontwaarde hij in deze vrouwen een bijzondere bekoorlijkheid waar Deberga veel belang aan hechtte; het waren dames, en met veel Europesere manieren – ze waren correct, open en vriendelijk zonder tuttige remmingen – dan de overgrote meerderheid van de dames met wie hij gewoonlijk omgang had in dat kuurdorp.

De trein had de rode en ruige geulen van de Congost inmiddels achter zich gelaten en reed lichter en vlotter richting Centelles.

De intensivering van het invallende licht onderbrak, zoals elke bruuske omslag, de gang der gedachten. De dames en Deberga zaten afwezig naar de welige wijngaarden te kijken toen een enthousiaste kreet van de jongen hun aandacht vestigde op de romantische ruïnes van het kasteel van Centelles, boven op een uitloper van de siërra die het dorp beschut, alsof het boven op de kiel stond van een omgeslagen voorstevan, die van een schip was afgebroken. Maar dit tafereel duurde slechts een ogenblik: door de snelheid van de trein vluchtte het kasteel, meegevoerd door de wind, naar de regionen van de wolken, zoals de tijd eerder al zijn stevigheid en nut had weggevoerd.

‘Wat fantastisch, wat mooi!’ riep de moeder uit en ze gaf het jochie een knuffel en voelde opnieuw aan zijn voorhoofd.

Ze zwegen zolang ze op het station stonden; maar toen de trein verder reed richting Balenyà, in een barok landschap tussen askleurige heuvels door, gegroefd als kegelvormige schelpen dan wel geplet en getaludeerd als verdedigingswallen, sommige bekroond met bekoorlijke bosschages, andere braak en stoffig als door de samoem opgehoopte asbelten, spraken ze opnieuw over het kasteel, dat het meisje schertsenderwijs als Wagneriaans bestempelde.

‘Ik heb het idee,’ zei Deberga, ‘dat u geen groot bewonderaar van Wagner bent.’

‘Van de musicus wel; van de dichter niet zo,’ zei zij, en ze kreeg pardoes een kleur, uit angst iets vreselijks te hebben gezegd.

‘Een tikje te romantisch, niet waar?’ vroeg hij glimlachend.

‘Meer dan een tikje. Die denkbeeldige wereld zegt me niets,’ antwoordde het meisje met een geforceerde glimlach waaruit bleek hoe ongemakkelijk ze zich nog tegenover een vreemde voelde bij het ventileren van meningen die als pedant konden worden opgevat.

De oudste kwam tussenbeide om kenbaar te maken dat zij er heel anders over dacht: hoewel zelf niet romantisch, was ze verzot op romantische romans, romantische poëzie, romantische muziek, op alles wat de verbeelding en de fantasie verheft naar regionen die ver verwijderd zijn van de trieste werkelijkheid die op ons drukt.

‘O, o, o!’ zei de jongste, en ze beet gechoqueerd op haar tong.

‘Ik zie dat u er niet hetzelfde over denkt!’ riep Deberga lachend uit.

‘Niet echt,’ voegde de oudste eraan toe, en er klonk wre-

vel door in haar stem, die ze trachtte te verzachten met een glimlach.

‘Ze maakt zich illusies,’ zei de jongste hoofdschuddend. ‘Vindt u ook niet,’ sprak ze verder, waarbij ze zich tot de jongeman richtte, ‘dat er tussen verbeelding en werkelijkheid een verschil is als van dag en nacht? Neemt u bijvoorbeeld het kasteel dat we zo-even gezien hebben: ik zeg niet dat het er niet fantastisch uitziet, schitterend, waarlijk poëtisch; maar zou iemand van ons er prettig in wonen? Laat het zich, niet alleen nu het onbewoonbaar is, maar zelfs zoals het was in betere tijden, vergelijken met de gemakken, het comfort, het aangename leven dat we leiden in onze moderne steden? Ons huis in Barcelona heeft geen bruggen, grachten, torens of wallen; het hangt niet in de lucht zoals het fantastische silhouet van het kasteel van Centelles dat we net gezien hebben; maar ik weet wel bijna zeker dat de bewoners van dat kasteel zich prettiger hadden gevoeld in ons huis. Geloof u me, het ziet er allemaal prachtig uit in boeken en in dromen; maar in werkelijkheid was het leven in dat kasteel veel wreder en triester dan dat in onze tegenwoordige huizen.’

De oudste glimlachte gemoedelijk en Deberga prees van harte de vurige *speech* van dit meisje, dat van zo veel gezond verstand getuigde en hem zo amuseerde.

‘Me dunkt,’ zei hij op feestelijke toon en met een heel innemende glimlach, ‘dat wij het boven op die klif, waarvan de beklimming alleen al ons totaal uit zou putten, niet echt naar onze zin zouden hebben.’

‘Ach, wie weet voor een tijdje...’ zei de oudste, hem volgend in zijn scherts.

‘Wat zeg je nou, mama?’ riep het meisje argeloos uit, zonder de gekscherende wending op te merken die twee anderen aan het gesprek gegeven hadden.

‘Een ogenblik alstublieft. Ik kom er zo op terug. Bent u moeder en dochter?’ flapte Deberga uit, blijk gevend van

een verbluftheid die het meisje onmiskenbaar genereerde en de moeder niet weinig vleide.

‘Dat is toch overduidelijk te zien,’ zei laatstgenoemde nochtans.

‘O! Nou, ik zweer u dat ik u voor zussen hield,’ reageerde de jongeman op openhartige toon. En daar hij op het gezicht van het meisje een zekere ergernis las, voegde hij er snel aan toe: ‘Natuurlijk zag ik wel dat u een stuk jonger was; maar... afijn... u zou heel goed zussen kunnen zijn, of ervoor door kunnen gaan. U zult er maar wat blij mee zijn, dat u zo’n jonge moeder hebt, en zo knap... haar dochter waardig. Als u wilt, spreken we nu over het kasteel.’

‘Ach! Laat maar zitten,’ zei het meisje op een ietwat brutale toon.

En aangezien de moeder wijselijk haar mond hield, keek Deberga op zijn horloge, mopperde over de traagheid van de trein, en toen hij zag dat het meisje haar slechte humeur wilde smoren door te doen alsof ze las, hield hij ook zijn mond, pakte een krant en vermeide zich in de aanschouwing van de liefvallige en onberispelijke fysionomie van de moeder, wier grote zwarte en fluwelen ogen, fortuinlijke moedervlekje en pikzwarte lokken, in verrukkelijk contrast met het delicate wit van haar tere huid, hem steeds heviger bekoorden. «Geen twijfel mogelijk,» dacht hij, «als ik moest kiezen tussen moeder en dochter, koos ik voor de moeder. Mijn God, wat een huid! Mijn God, wat een ogen! Mijn God, wat een moedervlekje! Mijn God, wat een haren! Mijn God, wat een origineel, magnifiek... apertijtelijk contrast!»

De trein maakt een korte stop in Balenyà; weldra waren ze op weg naar de laagvlakte van Vic, en terwijl de trein hen langs steeneiken met roestbruine stammen en maagdelijke velden voerde, staakte het meisje, met een opgezuimder gezicht inmiddels, andermaal haar lectuur en ze

raakten weer in gesprek. Deberga vroeg of ze deze lijn nog niet kenden.

‘Tot aan Torelló heel goed.’

‘En denkt u vandaag nog aan te komen in Cerdanya?’

‘O, zeker wel! We komen vandaag nog aan.’

«Voor de dames en de jongen was het nogal zwaar. Het zou comfortabeler zijn geweest om de reis in twee dagen te maken: om in Hotel Montagut te overnachten en de volgende dag de bergen in te rijden.»

‘Daar gebruiken we het middagmaal,’ zei het meisje, weer verzoend met de anderen en met zichzelf.

Deberga zei dat dat hem deugd deed, want daar ging hij zelf ook heen.

‘Dan zullen we uw *lieu d’exil* zien,’ vervolgde het meisje joviaal.

Deberga glimlachte en half voor de grap, half serieus zei hij:

‘Dat van mijn *lieu d’exil* zei ik omdat ik uw gezelschap daar zal moeten missen.’

Het meisje lachte luid op een wijze die aangaf hoeveel geloof ze hechtte aan een onvervalste galanterie, en ze zei:

‘Nee, hoor; *lieu d’exil* om wat u daarnet zei.’

‘Zou het druk zijn in het hotel?’ vroeg de moeder.

‘Weet ik het? Maar wat mij betreft, liever niet, mevrouw,’ antwoordde hij met de geveinsde melancholie die hij tegenover vrouwen listig in zijn woorden placht te leggen.

‘U bent dus gesteld op eenzaamheid?’

‘O, ja! Heel erg,’ loog hij, uit het verlangen om hen te horen redetwisten, want hij ging ervan uit dat de romantica van de oude stempel en de moderne romantica er verschillend over zouden denken.

‘Ik ook,’ zei de moeder.

‘Jij?’ gilte het meisje en ze proestte het uit van het lachen.

‘Voor een tijdje en op het platteland, welzeker, kindje.’

‘Ik wel; maar... jij, mama? Kom nou! Geloof u er maar niets van: dat zijn illusies die ze zich maakt. Als er iemand dol is op gezelschap, dan is het mama!... En (wat zal ik zeggen?) ik heb zo het idee dat u er ook zo eentje bent.’

En het gesprek ging een flinke tijd over het thema van de eenzaamheid, waarbij ze alledrie vertelden wat ze eronder verstonden, de voordelen ervan en het soort genot dat ze erin schiepen; maar ze maakten daarbij zo veel voorbehouden en uitzonderingen dat de moeder en de jongeman volgens het meisje dit begrip anders opvatten dan zij vond dat het opgevat diende te worden, en ze meende dan ook dat ze er eigenlijk helemaal niet naar verlangden.

‘Ik ben er inderdaad niet aan verslingerd, zoals Seneca,’ zei Deberga glimlachend; ‘dat wil ik wel toegeven.’

Maar de trein kwam aan in Vic, het was kwart voor elf en de meeste passagiers stroomden het perron op. Deberga maakte ook aanstalten daartoe en hij nodigde de dames uit om met hem te ontbijten. Ze weigerden beleefd, aangezien hun bedienden reeds aan kwamen gesneld om de mortadella en de sherry te serveren die ze in de trein tot zich namen.

‘Wie is die man?’ vroegen ze zich af terwijl ze zaten te eten met de trek die een andere omgeving en een onbezorgd gemoed opwekken bij de reiziger. ‘Hij is heel anders dan we dachten: een heel aangenaam persoon.’

‘Heel beleefd.’

‘Hij heeft iets van een militair: ik weet niet wat!...’

‘Ja, dat klopt: een *rigidité* in zijn nek, een...’

‘O, kindje toch! Mama zat helemaal niet aan jou te denken! Wil je nog een beetje?’ zei mama plotseling toen ze zag dat Rosalia de jongen nog een plak mortadella serveerde. En: ‘Hij lijkt zowaar wat meer honger te krijgen,’ voegde ze eraan toe, waarbij de vreugde van de hoop op haar gezicht getekend stond.

‘Kijk,’ waarschuwde het meisje, dat uit het raampje stond te kijken, ‘daar komt hij aan.’

Mama liet het kind met rust en stond ook op, en terwijl ze verstrooid haar arm uitstreckte naar de knecht opdat hij haar sherry bijschonk in haar glas, liep ze naar het raam.

‘Zie je hoe hij loopt?’

‘Echt een militair.’

‘Je raadt nooit waaraan ik het ook denk te kunnen zien!’

‘Aan de manier waarop hij zijn hoed draagt?’

‘Precies. *Frappant* is dat, hè? Zodra ze in burger gekleed gaan, is het hun hoed die hen als eerste verraad. Ze weten gewoon niet hoe ze die met zwier moeten dragen!’

Zo stonden moeder en dochter te prakkeseren en probeerden ze iets te achterhalen waar ze in de verste verte niet bij konden. En ze stonden watertandend de arrogantie van die *mooie blink* te bewonderen, toen ze zich allebei pardoes achterover lieten vallen, alsof ze door dezelfde springveer werden weggeschoten. Deberga keek hun kant op.

‘Tiburcio, in godsnaam! Waar zit u met uw hoofd?’ gilde de moeder opeens. ‘Ziet u dan niet dat u de wijn over mijn stofmantel giet? Moet u die vlek nu eens zien!’

‘Maar *mademoiselle*, dat heb ik niet gedaan! U had het glas in de hand. U zult wel getrild hebben.’

‘Nou, hier, pak aan,’ zei ze nerveus, nadat ze de wijn in één keer achterover had geslagen en driftig de vlek probeerde weg te poetsen. ‘Schiet u nu maar op, want de trein gaat zo weer verder.’

Daarna ging ze nog steeds met een nijdig gezicht zitten en ze plooidde de mantel zo dat de vlek niet te zien was.

Deberga sprong in de trein, die... oef!... terstond wegreed en het oude Ausona, opeengepakt aan de voet van de Romaanse klokkentoren van zijn kathedraal, omgeven door kloosters en terra huisjes, achter zich liet. Na een paar woorden met elkaar gewisseld te hebben, leek het of alle reizigers, inclusief de jongen, hun krachten spaarden om

het ontbijt in alle rust te verteren, en aldus zaten ze te soezen totdat ze aankwamen in Torelló.

‘Hoe gaat het, Josep?’ vroeg de dame toen de trein stilstond op het station en ze stak haar geschoeide hand uit naar een potige kerel in colbert en met een pet op, die naar de wagon liep om haar te begroeten. ‘Hier hebt u een brief van Don Robert. Hij komt morgen. Hoe gaat het met de fabriek?... Doet de nieuwe turbine het goed?... Ik heb het idee dat de ingenieur langs moet komen... Nee?... Dat zegt mijn zwager ook; maar ik heb het idee dat u tweeën iets te veel uw eigen gang gaat. Als u miskleunt, betaal ik het gelag.’

«Die vrouw heeft een fabriek; een zwager neemt de zaken waar; ze reist zonder echtgenoot... Zou ze soms weduwe zijn?» dacht Deberga zonder een woord van haar te missen, en hij meende nieuwe horizonten te zien, vol beloften, die hem van zijn plaats deden opveren om te kijken of hij, tussen de fabrieken die vanuit de trein te zien waren, de hare kon ontdekken. Hij kon vrijelijk rondkijken want zijn medereizigers en de jongen hingen uit de raampjes om afscheid te nemen van de opzichter; maar zijn gezichtsveld werd aan de linkerkant door het station belemmerd en rechts door een heuveltje dat zich pal achter de weg die langs de spoorlijn liep verhief. Daarbij was hij bang dat zijn nieuwsgierigheid in de gaten zou lopen, en hij ging weer zitten, verbaasd dat dit elegante gezin was ontsproten aan Barcelonese fabrikanten, die wat hem betrof de grofste, arrogantste en onhebbelijkste mensen op aarde waren, in het algemeen gesproken. «Nee, zij heeft uit andere bronnen gedronken,» zei hij bij zichzelf: «en de kinderen zijn door haar opgevoed.»

De stoomfluit onderbrak zijn gedachtegang, als om zijn hardvochtigheid te laken en hem erop te wijzen dat zijn reisgenoten nog altijd uit de raampjes hingen en hem aan te sporen om op te staan en te spieden waar ze naar ston-

den te kijken. Eindelijk zag hij na een paar minuten dat de moeder het jongetje een groot aantal gebouwen aanwees, dat een eilandje vormde in de rivier de Ter, omgeven door bomen. Van alle fabrieken langs de Ter had juist deze Deberga in voorgaande jaren het meest getroffen, niet alleen omdat ze eruitzag als een belangwekkende onderneming, maar ook omdat ze er zo mooi bij stond, verscholen achter het weelderige groen dat de rivier jaloers omarmde.

De jongen en de dames spraken er met geen woord over, alsof ze het van slechte smaak vonden getuigen om jegens een onbekende te geuren met hun rijkdom. Hij apprecieerde deze fijnbesnaarde bescheidenheid ten volle. Hij hield ook zijn mond en ging weer zitten. Toen hulden ze zich allemaal in het soort stilzwijgen dat men veelvuldig aantreft bij treinreizigers bij wie de verdwazing begint toe te slaan na een aantal uren gerammel en ritmische herrie. Het meisje las voor de vijfde of zesde keer de episode waarin markies De Beaulieu de vreemde jager treft, die hem, na hem hooghartig te hebben uitgedaagd, de haas schenkt die hij niet heeft kunnen doden; mama sloot haar ogen, meer om te mijmeren dan om te slapen; en het kleintje viel in slaap, ineengedoken in een hoekje, tegenover de vrouwen, die weer in de andere helft van de coupé waren gaan zitten, schuin tegenover Deberga. Deze sloeg op zijn beurt een krant open; Maar aangezien zijn ogen doelloos over de dansende letters dwaalden, zakte hij onderuit met zijn hoofd tegen de ruit, waarvandaan hij de dames met een schuine blik kon bespieden. Terwijl hij hen zo met geloken ogen in de gaten hield, betrapte hij hen op enige bliken die verraadden dat hij hen niet onverschillig liet. En aangezien moeder en dochter iets soortgelijks waarnamen in de ogen van die man, die veel onrustiger waren dan hijzelf meende, kreeg geen van hen de ander uit zijn of haar hoofd op dat traject. Het was voor alledrie een

toverachtige hypnose, die wreed verstoord werd door de aankomst in Ripoll.

‘Gelukkig hoeven we nog geen afscheid te nemen,’ zei hij, terwijl hij opstond om de stofmantel weg te bergen in zijn handtas.

‘O ja, dat is waar ook. U gaat ook naar het Montagut!’ riep het meisje uit, veinzend dat ze dat even vergeten was.

‘Zult u wel een rijtuig kunnen vinden?’ vroeg de moeder.

‘Ik neem aan van wel: dat van het hotel komt hierheen.’

‘Zo niet, dan kunt u meerijden in onze *voiture*,’ voegde ze er op ongedwongen toon aan toe.

‘Dank u zeer, mevrouw. Dat waardeer ik enorm, maar ik denk niet dat ik u hoof lastig te vallen.’

Maar er zaten in die trein zoveel passagiers die nog door moesten naar Ribes en Cerdanya, en de eersten die het stationsplein bereikten bestormden de rijtuigen zodanig, dat Deberga, die zich uit hoffelijkheid jegens de dames niet had willen haasten en daardoor als een van de laatsten arriveerde, bedrogen uitkwam. En toen zij hem vanuit hun landauer tevergeefs heen en weer zagen rennen, op zoek naar een rijtuig, gaven ze hun knecht opdracht hem opnieuw uit te nodigen bij hen in te stappen.

Toen hij zag dat hij op straat achter zou blijven, liet hij zich meevoeren door zijn verlangen naar meer vertrouwelijkheid, dat hij ternauwernood had weten te onderdrukken, en accepteerde ten slotte hun aanbod. Uitermate in zijn nopjes, stapte hij in de landauer en nam plaats naast de jongen.

De drukkende hitte van Barcelona was in de loop van de reis opgelost, en de frisse bries van de hoogte die ze beklommen hadden en van de kletterende stroom van de Fresser leken de lucht nog zuiverder te maken. De landauer, gevolgd door de omnibus met de bedienden en met een torenhoge stapel koffers op het dak, legde met hoge

snelheid de lommerrijke route af, gehoorzaamend aan de stuwkracht van drie machtige paarden. Onderwijl bruiste de rivier aan hun zijde, steigerend als hij keien op zijn weg vond; de zilveren watervallen van Campdevàdol en van de stroomopwaartse fabrieken rumoerden en windvlagen deden het maïs op de velden en de weelderige bosschages op de steile oevers fluisteren, zonder dat die stedelingen, verwikkeld in gezellige kout, er acht op gaven.

Een minuut of dertig eerder dan de huurrijtuigen kwamen ze aldus, na drie kwartier, aan op de binnenplaats van het badhotel, op dat uur vol met gasten, dorstiger naar verstrooiing dan naar medicinaal water. Deberga stond zijn wastafel even af aan zijn onbekende ‘vriendinnen’, en terwijl zij zich boven opfristen, was er geen gebrek aan informanten om hem op de hoogte te brengen van alles wat hij niet wist. De moeder heette Pilar Prim, weduwe van Don Andreu Dou, een van de vele rijke fabrikanten die een zeer teruggetrokken leven leidden in Barcelona. De obscuriteit waarin Pilar Prim tot dan toe geleefd had, werd toegeschreven aan haar jeugd en buitengewone schoonheid, die maakten dat haar jaloerse echtgenoot, twee keer zo oud als zij, haar van de buitenwereld afschermdde. Het meisje heette Elvira, was niet ouder dan een jaar of negentien, en aangezien ze pas in de afgelopen winter, toen de rouw afliep, haar debuut had gemaakt, was het niet vreemd dat zij ook weinig bekend was.

De familie Dou at in allerijl, grappend met hun reisgenoot, die aan het tafeltje naast hen zat, en toen ze afscheid namen, bezegelden ze de kennismaking met franke handdrukken en voorstellen tot het sluiten van vriendschap.

‘Ik ben benieuwd of u ons een keer komt opzoeken: Pilar Prim, chalet De Acacia’s, aan het meer van Puigcerdà.’

Hij pakte zijn visitekaartje en gaf het aan de weduwe Dou.

‘Wat?’ riep ze uit nadat ze zijn naam zichtbaar nieuws-

gierig had opgelezen ten aanhoren van Elvira. ‘*Marcial Deberga?* Bent u toevallig een zoon van *Pepe Deberga*, officier bij de marine?’

‘In eigen persoon, mevrouw.’

‘Kameraad van papa! O! Hoe vaak heb ik hem niet over die van u horen spreken! Ze zijn een groot deel van hun loopbaan samen geweest. Dan bent u waarschijnlijk op Cuba geboren, of niet?’

‘In Havana, mevrouw.’

‘Dan heb ik een dubbel motief om u onze vriendschap aan te bieden,’ zei mevrouw en met een voet op de treeplank van de landauer drukte ze hem opnieuw de hand.

‘*Alors*, nu maakt u zeker een keer een uitstapje naar Puigcerdà, of niet?’ voegde het meisje er aan toe, en ook zij drukte hem nogmaals de hand.

‘U verdient veel meer dan dat,’ antwoordde hij en hij gaf het jongetje een kus en hees hem met zijn eigen armen in het rijtuig. ‘Maar u kunt ervan op aan dat ik langskom.’

‘Mogen de bronnen u wel bekomen.’

‘Veel plezier!’

‘Goede reis!’

‘Op uw gezondheid!’

‘*Au revoir.*’

De magnifieke paarden zetten zich energiek in beweging; de omnibus met de bedienden reed er achteraan, boordevol bagage; Deberga bleef roerloos staan kijken totdat de rijtuigen de eerste bocht om waren en er slechts een karrespoor achterbleef in de lommerrijke zandweg, als het laatste spoor van een verschijning die hem als aan de grond genageld had, dat de wind weldra had uitgewist.

De lange beklimming naar Toses, die men aanvangt door rechtsaf te slaan, in noordelijke richting, zodra men Ribes verlaten heeft, kan niet dravend en in één ruk worden volvoerd, niet eens door zulke vurige rossen als die van de weduwe Dou. Men hoeft alleen maar te bedenken dat ze duizend meter hoogte moeten winnen over een traject van slechts twintig kilometer. En als men bovendien in acht neemt dat de weg aldoor in een flauwe bocht omhoogloopt over de bergrug waar de tweede helft van de dag de zon vol op staat, dan begrijpt men hoe warm ze het hadden tijdens deze eerste uren van de middag. De paarden begonnen al snel te zweten en de passagiers dommelden weg. Hoe kon het anders, met de gloeiend hete rotswand rechts van hen, waar de rijtuigen rakelings langs reden, om zich zo ver mogelijk te houden van de afgrond aan de andere kant, die met elke stap dieper werd? Het monotone panorama dat de nauwe vallei bood, zo traag als ze vooruitkwamen, maakte hen soezerig. Die kosmische ontzetting verstomde hen en weldra voelden de dames Dou de behoefte om hun ogen te luiken en in te dutten in de schemerige schoot van hun rijtuig. Ze hadden er genoeg van om een urenlang naar de hypnotiserende schittering te kijken van miniatuurweilandjes en stoppelveldjes, die terrasgewijs de onderste helft innamen van de brede berg tegenover hen, en naar het bos dat ook schitterde op de steile helling en dat met de schaduw van zijn stammen zwarte accenten aanbracht op het groene tapijt dat de aarde bedekte; ze hadden er genoeg van altoos tegen het riviertje aan te kijken dat sloom tussen eindeloze rijen populieren door vloeyde, daarginds in de diepte; en ze hadden er bovenal genoeg van hun verblinde blik af te wenden van de armzalige gehuchtjes die, achter

het gouden gaas dat tussen hen en de horizon hing, her en der hun toevlucht namen tot plooiën en kloven buiten de windstroming, incengedoken en afgedekt met fonkelende pannen van leisteen.

Zodoende gelastten die dames, toen ze het miserabele gat Planés achter zich hadden gelaten (waar een zwerm armen het konvooi omgaf om te bedelen met een lui en ritmisch klaaglied, dat de kleine aan het lachen maakte en de groten verveelde), de kap van de landauer te sluiten, waarna ze al snel in een diepe slaap vielen, waaruit ze niet ontwaakten voordat ze aankwamen bij La Cantina, waar ze de dieren rust moesten geven. Het was vijf uur 's middags; en aangezien de bries die op die hoogten woei hen aanspoorde tot wakkerheid, stapten meesters en knechten uit hun rijtuigen om smakelijk te gaan eten in deze herberg, waarvan de achtergevel op de rand van de huiveringwekkende afgrond staat.

‘We zouden wat kunnen gaan wandelen,’ zeiden ze daarna tegen elkaar, toen ze zagen dat de rijtuigen nog niet klaarstonden.

Uit voorzorg trokken ze een warme jas aan en ze liepen een tijdje rond om nog fraaiere vergezichten te ontdekken. Het panorama was werkelijk indrukwekkend. Het felle zonlicht dat de ijzingwekkende diepten van de vallei bescheen, begon in kracht af te nemen, en een vlag van weemoed, die leek op te stijgen van de rivier die aan de voet van de bergen een weg zocht tussen grijzige populieren, sloeg hun weldra om het hart, gewend als ze waren aan het bedrijvige stadsleven.

‘Wie zou zeggen dat we vanochtend uit Barcelona zijn vertrokken?’ riep Elvira uit, haar heimwee vertolkend.

En ze bleven staan kijken en praten over de ontzagwekkende stilte op die eenzame hoogten.

Ontstoken stapelwolken, witter dan de sneeuw die de toppen bedekt in de winter, doemden op achter de ruggen

van die enorme bergen, die de verbeelding vergelijkt met kolossale versteende dikhuidigen. Een vooral, die welke het dichtst bij hen stond, had het profiel van een immense geknielde olifant: dezelfde kleur, dezelfde ruwe, korrelige, volstrekt haarloze huid. Achter zijn immense rug lagen, kleiner in het verschiert, monsterlijke achterhanden van megatheria, kale en bultige neushoornschedels, overdekt met een dun laagje schimmel. De witte stapelwolken die erop rustten, waren even betoverend; en aan die volmaakt heldere blauwe hemel was er geen vogeltje of wolkje dat bewoog.

O, wat een gewaarwording van eenzaamheid! Een gewaarwording die nog sterker was doordat ze vanaf dat punt niet konden zien waar ze vandaan waren gekomen noch waar ze naartoe gingen in die komvormige vallei. Op de rand van die afschrikwekkende afgrond naar beneden kijkend, zagen ze niets anders dan een paar stukken wit lint die zigzagsgewijs de gouden helling ter linkerzijde, waarvan de volle omvang aan het oog onttrokken werd door een uitloper, insnoerden. Plotseling verschenen er in de diepst gelegen haarspeldbocht twee rijtuigen, speelgoedkarretjes welhaast, die geruisloos over de weg omhoog reden; en de stadsbewoonsters bleven er gebiologeerd naar staren, zo zeer smachtten ze naar beweging. En alsof hun ineens een maatstaf in handen gevallen was waarmee ze de hoogten en de afstanden nauwkeuriger konden meten, voelden ze een kinderlijke trots omwille van hun hoge positie.

‘*Impressionnant!* Prachtig!’ riep Donya Pilar, een melancholische stilte verbrekend.

‘Maar waar is Ribes gebleven? Waar ligt dat in godsnaam?’ zei Elvira, die al een tijdje in zuidelijke richting in de verte stond te turen, waar haar blik stuitte op terrassen met veelkleurige vegetatie, die haar deden denken aan een Japanse prent.

Donya Pilar keek naar haar en glimlachte toen ze het ver-

langen op haar gezicht las om de natuur te verenigen met een dierbare herinnering. Maar alsof haar gedachten ineens overschaduwde werden door een wolk van amorf verdriet, haalde ze haar schouders op, keerde ze het vergezicht zichtbaar nerveus de rug toe en spoorde ze het meisje aan met de woorden:

‘De landauer staat klaar: laten we instappen.’

Binnen een half uur zaten ze op een hoogte van achttienhonderd meter, het hoogste punt van de bergpas, waarvandaan de afdaling begon naar de volgende vallei, alpijnser van aard.

Zijn asfaltachtige berghellingen worden bedekt door grote bossen van hoge, kegelvormige, zwartgroene dennen, die hun stekelige takken uitstrekken tot aan de zoom van de weg en de reiziger zicht geven op het poëtische mysterie van het oerbos, onderwijl zijn reukorgaan vergenoegend en zijn longen balsemend met de harsige geur die ze uitwasemen. Daar in de verte, boven de bergen uit die ze in onafgebroken draf afdaalden, blauwden die van Cerdanya, badend in het zonlicht, nog steeds bekroond met sneeuw; maar dat beeld hield maar even stand, aangezien de steile weg razendsnel daalde. De paarden renden aan een stuk door en namen met bewonderenswaardige behendigheid de uiterst riskante bochten van die altoos zigzaggende weg, die mevrouw Prim met angst en beven bezag en die haar kinderen, overlopend van kinderlijke pret, uitbundig bejubelden. Niets beters dan die overweldigende slingerafdaling om bij te komen uit hun versuftheid. De kleine lachte en trof er alle attracties in aan van het soort wilde spelletjes waar het grut zo dol op is; en de dappere Elvira ging gelukzalig op in deze onbesuisde ren, zonder een moment te denken aan het gevaar van een misstap.

Ondertussen kroop het gedempte licht van de ondergaande zon allengs uit de vallei en breidden de enorme schaduwpartijen zich steeds verder uit, het Pompejaanse

groen van het dichte bos aan de andere kant van de vallei verdonkerend tot zwart. Hun ogen konden zich eindelijk vrij van pijn en verblinding vermeien in die maagdelijke en levenskrachtige natuur die in het zachte schijnsel van dat uur haar schrijnende rauwheid aflegde, zonder de warmte van haar tinten of haar robuuste harmonie te verliezen. En het verkwikkende schouwspel van het bos, dat ten teken van zijn kracht de door de bliksem verzengde dennen overeind liet staan en omringde met scheuten, doofde stilaan zelfs de angst van Pilar, ontstak een levensvlammetje in de ogen van het zieke knaapje.

Niet minder aangenaam was de uittocht onder in de vallei, waar geen bossen waren maar wel een grastapijt waarop een paar honderd merries en veulens, koeien en kalfjes, plus een paar grote kudden schapen gretig stonden te grazen. Een beek, ook bijna onzichtbaar, ruiste in het midden, en op zijn lage gemurmel dreven, in fraaie harmonie, het weemoedige vibrato van de bellen die de merries lieten klinken in hun onverzadigbare smacht naar mals gras, het rauwe geloei waarmee de trots naderende stier de rijtuigen de wacht aanzei, en het langgerekte en trillende gehinnik van de veulens, die verschrikt of uitgelaten rondsprongen in de wei.

Naast de stroom stond La Molina, een elegante herberg met een grillig dak, die de reiziger logies bood. De rijtuigen hielden er enige minuten halt; maar omdat het laat begon te worden, staken ze snel de armzalige engte in, die amper breed genoeg was voor de stroom en de weg. Een droog windje liet de bladeren ritselen van de elsen en de knoestige wilgen, die ordeloos langs het water groeiden; en het stof dat de wielen opwierpen, vormde gazen werwelwinden die naar de andere kant van de beek woeien, waar ze neersloegen op de kale stammen die de houthakker vanuit het bos boven op de helling naar beneden had gegooid. Die bende boomstammen strekte zich over enige

honderden meters op de oever uit, nu eens her en der verspreid neergeworpen door de steile helling, dan weer netjes op elkaar gestapeld of op een grote hoop tussen de keien van de rivier, tot aan de zaagmachine die ze, zo ver van de bewoonde wereld, klaarmaakte voor de industrie. En alles wat wees op de nabijheid van een nederzetting diende die reizigers tot troost, moe als ze ervan waren heen en weer geschud te worden en vruchteloos de eindmeet na te jagen. Ze kregen hun reisdoel niet eens in het vizier, het begeerde Cerdanya, met zijn besneeuwde toppen, dat zich slechts een ogenblik aan de horizon had vertoond, en op zo'n grote afstand dat ze er zo te zien nog vele uren over zouden doen om het te bereiken!

Het nauwe kanaal van La Molina, veel langer en bochtiger dan die dames hadden gedacht, leek nog oneindiger en desolater naarmate de zon het in de steek begon te laten, en in dat kwijnende schijnsel verloren de luttele tinten van zijn schaarse vegetatie allengs hun kracht. En nu, meer nog dan zo-even boven op de berg, raakten de dames Dou in de greep van de bittere ontzuivering die voortspruit uit gefrustreerde illusies. «Waar werden ze naartoe gevoerd? De volgende vallei moest wel inriest en heel woest zijn!» Pilar begon haar bedenkingen bij de bevlogen argumenten van haar zwager Ortal reeds bevestigd te zien worden. Elvira vond het onbegrijpelijk dat haar oom dit landschap bekoorlijk vond.

Maar net toen moeder en dochter die schrijnende somberheid, die ze elkaar niet dorsten opbiechten, het zwaarst op hen voelden drukken, wees een vreugdevol schijnsel, dat er zomaar ineens was, hun erop dat die gek makende spleet zich gaandeweg begon te openen. Alle leden van dat gezin staken toen blij verrast hun hoofd uit de vensters van de landauer. De nauwte werd inderdaad breder en opende zich als een omgekeerde passer; de hemel verhelderde en strekte zich uit tot een nieuwe horizon met transversale

bergen in de verte. En die gewaarwording van ruimte en van dat stralende gouden licht ontketende hun harten, die zich weerom overgaven aan de zoete hoop die aan de horizon gloorde.

Alsof ze dezelfde gewaarwording ondergingen, versnelde de paarden hun tred, lieten ze hun manen wapperen in de wind en snoven ze verrukt het frisse aroma van de weiden op, die ter linkerzijde van de weg verschenen. Maar een stukje verderop moesten ze stilstaan. Een reusachtige diepgroene vracht versperde de doorgang. Het was een kar met gras, getrokken door twee gigantische ossen, die hoog en majestueus voortrolde als een statige koets. De paarden trappelden ongeduldig, keken zijdelings naar de kar, briesen, en toen dat obstakel uit de weg geruimd was dankzij de brute krachtsinspanning en het wonderbaarlijke evenwicht van de geduldige bullen, zetten ze er vreugdevoller dan ooit de draf weer in om weldra tegen de laatste helling op te rennen, waarna ze pardoos op de drempel van Cerdanya stonden.

Het was als de overgang van dood naar leven. Hun ogen kregen maar geen genoeg van die langwerpige vallei, doorsneden van de fraaie bosschages van de Segre en zijn zijrivieren, en ingesloten door twee grote bergketens van de Pyreneeën, die met hun violette toppen tot aan de hemel reikten. Uitgestrekte smaragdgroene weiden bekleedden grote delen van de vlakte, terwijl de maaier het gouden koren slechtte en de velden bespikkelde met hooibergen, die vanuit de verte voor neergeknielde kamelen of dromedarissen gehouden konden worden. Verderop, midden in het weelderige bos, ontwaarde men de blauwende leien van de hoeven en de dorpjes langs de riviertjes; en daar-ginds, precies in het centrum van de vlakte, elegant gelegen op een vrij klein bergje, als ware het een erepodium, kon men vagelijk de plaats Puigcerdà onderscheiden. Op dat moment begon de zon weg te zinken achter Andorra, de

Serra del Cadí in lichterlaaie zettend, de wolkenpartijen in het zuiden karameliserend, de stoppelvelden roze, de appelvormige elsen zwart en de gekartelde top van de Puigmal, de enige van de bergen in de verte die nog gekroond werd door die schitterende nimbus, ereteken van zijn superieure rang, koper kleurend.

Hoe snel ze ook renden, de paarden zouden er nog een uur over doen. Maar het begeerde Puigcerdà kwam dichterbij, het begon zich te profileren boven op zijn prominente erezetel, opeengehoopt links van zijn klokkentoren, als een stapel omgevallen dominostenen aan de voet van het kistje dat nog rechtop stond.

De wagens reden met duizelingwekkende snelheid voort; en voorbij de grote heuvelrug van La Baga, die met zijn bomberende profiel, hier overdekt met rogge dat nog overeind stond, daar ontdaan van aardruggen en al, de bewonderenswaardige elsen langs de Segre aan het zicht van de reizigers onttrok, reden ze door het armzalige gehucht Escadars, trokken ze de smalle brug van Soler over, en nadat ze zonder halt te maken een flink stuk over vlak terrein hadden gereden, bereikten ze eindelijk het begin van de bochtige en lange weg omhoog die tussen muren en krotten door naar Puigcerdà voert. Weer een domper!

Maar de volgende dag, na een lange nachtrust en een overvloedig ontbijt dat door het jochie en de dames verslonden werd, wist Elvira niet hoe snel ze de volgende woorden aan haar tante Julita moest schrijven:

Ik schrijf deze brief om je te laten weten dat we goed zijn aangekomen; maar hoe weinig tijd ik ook heb, ik kan het toch niet nalaten om je te zeggen hoe content we zijn en hoezeer ik wens dat oom, opa en jij (vooral jij) zo snel mogelijk hiernaartoe komen. Cerdanya is *délicieux*, een heerlijke, koele streek, die de jongen enorm zal goeddoen. Zeg tegen oom Ortal dat de keuze van deze plek voor mij een

blijk van zijn talent is. Het *chalet* dat hij voor ons gehuurd heeft ziet er beeldig uit aan de buitenkant en is van binnen vernuftig ingericht. Als we aan de cettafel zitten zien we een deel van het schitterende meer, en het glinsterende water, dat tussen het gebladerte in de tuin fonkelt, verblindt me niet, zoals in het geval van mama, die de vitrage al dicht wilde trekken; in tegendeel, het geeft me een onverklaarbaar gevoel van welzijn. Nogmaals heel veel dank aan oom Ortal: ik ben ervan overtuigd dat we hier baat en verpozing in overvloed zullen vinden, en we hebben het allemaal aan hem te danken.

De reis was buitengewoon rijk aan tegenstrijdige gewaarwordingen. Toen we plaatsnamen, bijvoorbeeld, zagen we aan de andere kant van de coupé een man die onderuitgezakt met de rug naar ons toe zat, als een ordinair persoon die niet met dames weet om te gaan. Maar toen de onbekende wakker werd, raakten we met hem in gesprek en het bleek zo'n fatsoenlijke en attente man te zijn, dat we hem, toen we hoorden dat hij naar het Montagut moest, net als wij, en hij in Ripoll geen rijtuig kon vinden, zonder ons te bedenken in ons rijtuig hebben genomen. Toen we naderhand *adieu* zeiden en op zijn visitekaartje de naam *Marcial Deberga* lazen, bevroeg mama hem en we kwamen tot de ontdekking dat hij de zoon is van een intieme vriend van *bonpa* Prim. Hij is hartstikke knap, heel elegant. Als hij langskomt in de tijd dat jullie hier zijn, zal ik hem aan je voorstellen.

De rest van de reis duurde ons veel en veel te lang; nu eens slaapverwekkend, dan weer *imposant*, vaak stierlijk vervelend, naargelang het landschap waar we doorheen reden. En we dachten al dat we in een affreuze uithoek terecht zouden komen, de smaak van oom Ortal onwaardig, toen we verrast werden door de schoonheid van de grote vallei van Cerdanya, die ons voorkwam als een lumineus en

magnifiek diorama, na de duistere pas waar ze je doorheen loodsen.

Daarna kwamen we in het pikkedonker aan bij het huis, aan het einde van een akelige bergweg, opnieuw bevreesd dat we in een afgrijselijk gat beland waren, en meteen toen we het *chalet* binnenkwamen, waren we aangenaam verrast; maar het viel in het niet bij wat ik vandaag te zien kreeg toen ik het raam van mijn kamer opendeed: een kostelijk landschap in het licht van een heerlijk blauwe hemel, zonder ook maar één wolkje of mistflard, die me ook nu nog verlicht.

Ik popel om de deur uit te gaan en alles van dichtbij te bekijken, ook het stadje, waar we nog niet in zijn geweest, en vooral om plekjes te ontdekken die ik kan naschilderen op de doeken die ik met jou, allerliefste tante, gekocht heb.

Naast alle aangename verrassingen is er ook een onaangename, die ik vergeten ben je te vertellen en die ik je nu in het geheim zal toevertrouwen. Toen Munda terugkwam van de markt, weet je wie de eerste zomergast was die ze tegen het lijf liep? Die *flapdrol* van een Roig! Je maakte op het station een grap over hem, en hij is inderdaad hierheen gekomen met zijn moeder. Hij had vernomen dat wij hiernaartoe gingen, van wie weet ik niet. Hij bood haar zomaar een nieuw visitekaartje aan voor mij, en de beste meid is zo prudent geweest om het niet te accepteren; maar mama is zo zwak als het om visite gaat en ik vrees dat er niet aan te ontkomen valt dat moeder en zoon Roig bij ons over de vloer komen. Zeg er in godsnaam niets over tegen oom! Want als het zover komt, zorg ik er zelf wel voor dat moeder en zoon de lust vergaat om vaker op bezoek te komen.

Mama is druk in de weer de laatste hand te leggen aan onze installatie en ze kan niet schrijven. Ik moet jullie van haar en van Enriquet de groeten doen. Mijn broertje rent

al urenlang het geitje in de tuin achterna, nog zo'n vooruitziende attentie van die weergaloze oom. Geef hem maar een lekkere knuffel uit mijn naam, net als *bonpa* Prim, en kom zo snel mogelijk hiernaartoe, waar op jullie allemaal zit te wachten, je onveranderlijke nicht,

Elvira.

p.s. Wat niet werkt hier in huis is de piano. Als er geen stemmer langskomt, zal ik de hele zomer geen noot kunnen spelen.